

הרב משה ליב הכהן הלברשטט

פרשת נח

הקשת בענן

"ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (בראשית ו, יא-יג)

כתיב (בראשית ו, יא) "ותשחת הארץ לפני האלהים", ותנא דבי רבי ישמעאל בכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים. דבר ערוה שנאמר (בראשית ו, יב) "כי השחית כל בשר את דרכו", עבודת כוכבים דכתיב (דברים ד, טז) "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל...". (סנהדרין נז).

"**ויאמר ה'** לנח קץ כל בשר בא לפני" אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כחה של חמס, שהרי דור המבול עברו על הכל, ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל, שנאמר (בראשית ו, יג) "כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (סנהדרין קח).

דור המבול עובר על הכל, עובר על העברות החמורות ביותר, שעליהן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד, כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג, יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים (סנהדרין עד). אם כך מדוע נחתם גזר דינם דוקא על הגזל? גזל הלא הוא פחות חמור, אם אומרים לאדם גזול ואל תהרג, עליו לגזול! דבר זה טעון הסבר!

"ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד. ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, כלה [אני עושה בהם].... ואברהם עודנו עמד לפני ה'. ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר, האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה" (בראשית יח, כ-כד).

אנשי סדום, רשעים ארורים, בעלי אידיאולוגיה מושחתת ורצחנית, מדינה של רוע מזוקק, ועליהם עומד אברהם אבינו ומתפלל? אם היה מבקש הצלה רק עבור אותם צדיקים נדירים בסדום, ניחא, אבל אברהם מבקש שה' ישא למקום בעבור הצדיקים. "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" (מיכה ז, כ), אברהם אבינו עמוד החסד לא רואה מול עיניו את דמעות העשוקים והנרצחים שדוכאו על ידי אנשי סדום הרשעים? איזה מין חסד זה לבקש מה' להציל את הרשעים הללו שימשיכו במעשיהם הנלוזים ויפיצו עוד רוע בעולם?

התשובה היא שאברהם אבינו ודאי לא היה מתפלל על הצלת סדום אילו היה ברור לו שהם ישארו רשעים וימשיכו במעשיהם הרעים. אברהם אבינו התפלל שינצלו בזכות הצדיקים, משום שהוא הבין שכל עוד יש צדיקים בעיר, ולכל הפחות עשרה צדיקים בעיר, הרי שיש סיכוי שהצדיקים ישפיעו לטובה על בני עמם ואלו יחזרו למוטב, אבל משהתברר לו שאפילו עשרה צדיקים אין בעיר, ואם כך אין כל סיכוי שיחזרו אי פעם למוטב, הפסיק מיד להתפלל עליהם, משום שכאשר ההשחתה מוחלטת ואינה ברת תיקון, כליה שלהם היא החסד האמיתי לעולם.

"ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד.. (שמות לד, ו), "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" (תהלים קמה, ט). ה' ממתין בסבלנות שבריותיו יתקנו את דרכיהם וישובו אליו בתשובה, הוא אינו חותם דינם לשבט, גזר הדין של המבול אינו יוצא לפועל כל עוד יש בדל של סיכוי שהם יחזרו למוטב. רק כאשר הגיעו

אנשי דור המבול למצב אל חזור, בו ההשחתה היתה מוחלטת, ואין כל סיכוי לשינוי, רק אז "נבקעו כל מעינות תהום רבה, וארובות השמים נפתחו" (בראשית ז, יא).

דבר ערוה ועבודת כוכבים הן עבירות חמורות ביותר, אולם הן עברות המבוססות על תאוות האדם, ויכול הוא לטעות בהן, ולא לראות את הרוע שבהן בלי התבוננות. חמס, גזל, זו עבירה שכלית פשוטה, כל בר דעת מבין שגזל אין מקומו בחברה מתוקנת, כל אדם מבין את הרוע והשחיתות שבלקיחת חפץ השייך לאדם אחר. כל זמן שאדם מקיים את המצוות השכליות והפשוטות של בין אדם לחברו, יש סיכוי שיגיע להתבוננות, ויחזור למוטב, אולם משעה ש"השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ו"מלאה הארץ חמס", ולא נשאר מספיק צדיקים שיהיה בכוחם להשפיע על אחרים ולהחזיר את העולם למוטב, רק אז נחתם עליהם גזר דינם.

דרש ר' יוסי דמן קסרי מאי דכתיב (איוב כד, יח) "קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ", מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם, ואומר להם, עשו תשובה, ואם לאו הקדוש ברוך הוא מביא עליכם את המבול.. (סנהדרין קח.).

דור המבול עברו על הכל, גזר דינם כבר נחתם עליהם כי מלאה הארץ חמס מפניהם, אבל "אל ארך אפים" ממתין בסבלנות עוד מאה ועשרים שנה, הוא נותן להם עוד הזדמנות לחזור בתשובה, "עשה לך תבת עצי גופר" - הרבה ריוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם, עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם, אולי ישובו (בראשית ו, יד. ורש"י), רק אחרי מאה ועשרים שנה, שנח הצדיק האחרון שבדור, בונה את התיבה, ומנסה בכל כחו להחזיר את בני דורו למוטב ואינו מצליח.. יצא גזר הדין אל הפועל..

התורה הקדושה תורת חיים מלמדת אותנו בפרשה זו יסוד

גדול וחשוב לחיים, גם כאשר אנו רואים סביבנו אנשים רבים העוברים עבירות חמורות, אל לנו למהר לחרוץ את דינם ולהציפם במי המבול, עלינו לחפש תמיד את הנקודה הטובה, את הדברים הטובים שיש בכל אדם, את האנשים הטובים שבכל מקום, אולי דרכם תצמח הישועה, אולי הם יגבירו את הטוב בעולם והגלגל יתהפך לטובה.

כך גם במערכות יחסים, גם אם לדעתך בת הזוג עושה דברים הקשים מאוד בעיניך, גם אם לדעתך בן הזוג אמר דברים שפגעו בך אנושות, אל תמהרו למבול, אל תמהרו לגירושין... לעולם קשה מאוד להתאושש אחרי המבול, לבני הזוג ולבני משפחתם קשה מאוד להתאושש אחרי הגירושין, עשו הכל כדי למנוע זאת... חפשו את כל אותם הדברים הטובים שיש בבן הזוג, זכרו את כל אותם זמנים טובים שהיו לכם, זה יטע בכם את התקווה שהטוב יגבר ועוד תזכו לימים טובים יחד, אל תמהרו אל המבול, זכרו שזה המוצא האחרון ממש, רק כאשר כלו כל הקצין ואפסה כל תקווה...

"את קשתי נתתי בענן, והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ. והיה בענני ענן על הארץ, ונראתה הקשת בענן. וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם, ובין כל נפש חיה בכל בשר, ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר" (בראשית ט, יג-טו), אפשר להסביר בדרך צחות, הקדוש ברוך הוא נתן את הקשת בענן כדי לומר לנו שגם כאשר מעונן, אנו עוברים עבירות חמורות המחשיכים את העולם, שעליהם אולי היה מגיע לנו מבול, הוא בוחר להתבונן דווקא בקשת, בכל אותם צבעים מרהיבים, במעשיהם הטובים של בני האדם, ולכן נמנע מלהביא שוב את המבול על הארץ, וכדי להזכיר לנו בני האדם, שגם כאשר מעונן, גם כאשר אנו מרגישים שחשך עלינו העולם, עלינו להתבונן ולראות את כל אותם צבעי הקשת המרהיבים, את כל אותם דברים טובים שדרכם ימנע המבול, "ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר".